

Bedömningsgrunder inom planerad kvalitetsgranskning – gymnasieskola

Skolenhet

Läsanvisning:

Bedömningsgrunderna är Skolinspektionens uttolkning av *författningar inom skolområdet*, med stöd av *Skolverkets allmänna råd med kommentarer, forskningsöversikter* samt den erfarenhet som Skolinspektionen har fått genom sin samlade *tillsyns- och granskningsverksamhet*. Avgränsningar har gjorts inom respektive bedömningsområde. Bedömningsgrunderna gör därför inget anspråk på att vara allomfattande inom respektive område.

Inom planerad kvalitetsgranskning för gymnasieskola finns det fyra bedömningsområden som gäller skolenheten. Varje bedömningsområde ramas in av en övergripande text (blå ruta). Denna text har flera syften: att sätta in bedömningsområdena i ett bredare sammanhang, att precisera begrepp som kan uppfattas som abstrakta och svårtolkade, samt att ange gjorda avgränsningar inom området. Texten är skriven så att den anger ett önskvärt tillstånd. Efter denna text följer mer specifika frågor (områden) som ska utredas och bedömas. Varje fråga har brutits ner i ett antal kvalitetskriterier, där Skolinspektionen beskriver hur ett arbete bedrivs med hög respektive låg kvalitet. För varje bedömningsområde görs en samlad bedömning av kvaliteten. Sist i dokumentet återfinns författningsstödet för området.

Bedömningsområde 1: Rektors ledarskap

Rektorn är skolans pedagogiska ledare och ansvarar för att undervisningen utvecklas så att alla elever oavsett könstillhörighet ges en undervisning av god kvalitet i en trygg miljö. För att nå detta syfte och verka för att undervisningen håller en hög och jämn kvalitet ska rektor tillsammans med elever och personal arbeta långsiktigt och systematiskt. Rektorn kan delegera uppgifter till annan personal som utför delar av rektorns uppgifter.

Rektorn behöver försäkra sig om att undervisningen (inklusive arbetsplatsförlagt lärande) förmedlar kunskaper och värden i enlighet med läroplanens krav. Detta kräver att rektorn arbetar strategiskt och att rektorn vidtar nödvändiga utvecklingsåtgärder utifrån uppföljning, utvärdering och analys av kunskapsresultat, samt undervisningens genomförande i förhållande till förutsättningar för undervisningen.

Rektorn arbetar också systematiskt för att säkerställa att alla elever, oavsett könstillhörighet, har samma förutsättningar att lära och utvecklas. Rektorn behöver systematiskt och löpande följa upp hur utbildningen i sin helhet organiseras, samt med vilket innehåll och vilka arbetsformer som undervisningen bedrivs, utifrån ett könsperspektiv. I arbetet ingår att se till att det hos såväl lärare som elever finns en medvetenhet om hur unga kvinnors och mäns förutsättningar i skolan möjliggör eller begränsar dem att nå utbildningens mål. Det ingår också att det bedrivs ett aktivt arbete på skolan för att främja jämställdhet. Detta gäller såväl den skolförlagda som den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen.

Rektorn ansvarar också för att skapa de bästa förutsättningarna för att lärarna professionellt ska kunna utföra sina uppgifter. Detta innefattar att rektorn fattar de beslut och genomför de organisationsförändringar som krävs för att verksamhetens resurser används på ett sätt som svarar mot elevernas behov. Rektorn leder och organiserar även lärarnas pedagogiska utvecklingsarbete av undervisningen genom att kontinuerligt ge lärarna möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra. Det handlar om att etablera en lärandekultur på skolan och att säkerställa att den kompetens som behövs, finns för att förstå och omsätta skolans lärandeuppdrag. För att detta ska ske behöver rektorn se till att skolans arbets- och förhållningssätt är kända och tillämpas av lärarna (även nya lärare, obehöriga och vikarier).

Nedan följer den fråga som ska utredas inom området Rektors ledarskap samt de kvalitetskriterier som Skolinspektionen identifierat:

1: I vilken utsträckning leder och styr rektorn skolans utveckling och verkar för elevers lika rätt till en god utbildning, oavsett könstillhörighet, i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier?

I hög utsträckning	I flera delar, men utvecklingsområden finns	I låg utsträckning
Kvalitetskriterium 1.1 Uppföljning och analys		

<ul style="list-style-type: none"> Rektorn skapar en god grund för utveckling av undervisningen genom att: följa upp och analysera skolenhetens kunskapsresultat och att värdegrundsuppdraget integreras i undervisningen. Uppföljningen och utvärderingen, som genomförs på olika sätt, fokuserar på helheten, omfattar resultat, undervisningens genomförande och de förutsättningar som har getts läraren (exempelvis avseende lokaler och utrustning). Utifrån analysen genomför rektorn nödvändiga utvecklingsåtgärder och fattar beslut om hur resurser ska fördelas, för att bäst möta de behov som finns på skolan. 		<ul style="list-style-type: none"> Rektorn följer upp kunskapsresultat men helhetsperspektiv saknas och ställer inte heller resultat i relation till uppföljningar av undervisningens kvalitet eller verksamhetens förutsättningar. Rektorn följer inte upp att värdegrundsuppdraget integreras i undervisningen. Utvecklingsåtgärder har en svag koppling till den genomförda analysen, innehåller abstrakta åtgärder med vag koppling till skolans behov och utan att ställning tas till om det finns behov av att omfördela resurser.
Kvalitetskriterium 1.2 Jämställdhetsarbete		
<ul style="list-style-type: none"> Rektorn leder och styr ett strategiskt jämställdhetsarbete, och säkerställer att alla elever oavsett könstillhörighet ges samma förutsättningar att lära och utvecklas samt vidtar vid behov åtgärder. 		<ul style="list-style-type: none"> Rektorn ger svag ledning och styrning kring frågor som rör skolans jämställdhetsarbete. Rektorn har låg kännedom om i vilken grad eleverna ges samma förutsättningar, oavsett könstillhörighet. Eventuella utvecklingsåtgärder har en svag koppling till de behov som finns på skolan.
Kvalitetskriterium 1.3 Ledning och organisation		
<ul style="list-style-type: none"> Rektorn leder och organiserar det pedagogiska arbetet utifrån ett tydligt fokus på skolans kunskaps- och värdegrundsuppdrag. Inom detta uppdrag ser rektorn till att: <ul style="list-style-type: none"> skapa förutsättningar för lärare att samverka, försäkra sig om att det sker ett lärande i kollegiet som ger avtryck i undervisningen, skolans arbets- och förhållningssätt är tydliga och tillämpas av lärarna, obehöriga lärare får en planerad och noga övervägd introduktion. 		<ul style="list-style-type: none"> Rektorns pedagogiska ledning och organisation är otydlig, vilket försvårar för lärare att samverka och för kommunikation om arbets- och förhållningssätt att nå ut till alla lärare som behöver dem. Rektorn ger svag ledning i hur det pedagogiska arbetet ska bedrivas på skolan och följer enbart sporadiskt upp om lärandet i kollegiet ger avtryck i undervisningen. Rektorn saknar insikt i att obehöriga lärare behöver en planerad och noga övervägd introduktion.

Bedömningsområde 2: Undervisning

I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier?

Undervisningen (inklusive det arbetsplatsförlagda lärandet) planeras och genomförs på ett sådant sätt att den främjar elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden. För att kunna göra det planerar och genomför lärarna undervisningen så att syftet med ämnet enligt kursplanen kan nås och eleverna kan utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Lärarna genomför undervisningen till innehåll och didaktik – t.ex. i läromedel, diskussioner och arbetsformer – så att den överensstämmer med de värden som skolan har att förmedla enligt läroplanen. Läraren disponerar lektioner/kurser så att det finns ett logiskt flöde av olika moment/aktiviteter så att eleverna upplever undervisningen som stimulerande och varierad. Ett aktivt lärarstöd liksom höga förväntningar hos läraren på alla elevers kunskapsutveckling genomsyrar undervisningen och bidrar till ett stödjande undervisningsklimat. I det aktiva lärarstödet av elevernas lärprocesser ingår att läraren ger eleverna möjlighet att utveckla och använda olika strategier för sitt lärande. Undervisningen är välstrukturerad och genomsyras av att läraren leder och styr arbetsprocesserna utifrån utgångspunkten att eleverna kan och vill ta ansvar för sin kunskapsutveckling. Läraren förklarar så att eleverna förstår och säkerställer att eleverna kommer igång med sitt skolarbete och bibehåller engagemang i uppgiften. I detta ingår att läraren tydliggör syfte och mål med valt undervisningsinnehåll och arbetssätt för att skapa överblick och sammanhang för eleverna.

I syfte att främja och stärka elevernas motivation och engagemang i undervisningen utmanar läraren eleverna med uppgifter och aktiviteter som utvecklar deras förmåga att ta egna initiativ. Oavsett var eleven befinner sig i sin kunskapsutveckling förmedlar läraren höga förväntningar på eleverna i kombination med att ge eleverna de förutsättningar de behöver för att kunna leva upp till förväntningarna. Här ingår att ta fasta på de elever som når långt i sin kunskapsutveckling, och att ge dessa tillräckligt utmanande uppgifter eller låta dem arbeta i en snabbare takt (acceleration). Men det ingår också att genomföra stödjande insatser för elever som behöver det i syfte att göra undervisningen mer tillgänglig och gynna deras kunskapsutveckling.

I lärarens pedagogiska ledning och styrning ingår att med regelbundenhet och varierade metoder tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen. Dels i syfte att utveckla undervisningen, dels i syfte att utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar för sitt eget lärande. I detta ingår bland annat att ställa frågor till eleverna utan att det finns ett givet svar, och därigenom ge eleverna möjlighet att utveckla och använda olika strategier för sitt lärande och sin förmåga till kritiskt tänkande.

Nedan följer den fråga som ska utredas inom området Undervisning samt de kvalitetskriterier som Skolinspektionen identifierat:

2.1: I vilken utsträckning är undervisningen målfokuserad, varierad och innehåller ett aktivt lärarstöd?

I hög utsträckning	I flera delar, men utvecklingsområden finns	I låg utsträckning
Kvalitetskriterium 2.1.1 Varierad och stimulerande undervisning		
<ul style="list-style-type: none"> Undervisningen består av olika typer av uppgifter och aktiviteter så att det blir en variation och balans. Eleverna ges ett aktivt lärarstöd så att de förstår, kommer igång med sitt skolarbete och bibehåller sitt engagemang. 		<ul style="list-style-type: none"> Undervisningen saknar tillräcklig variation för att stimulera eleverna att lära och utvecklas. Lektionerna består till stor del av en typ av uppgift/aktivitet. Elever får inte tillräckligt med stöd för att komma igång med sina uppgifter och/eller tillräckliga förklaringar för att de ska förstå och bibehålla ett engagemang.
Kvalitetskriterium 2.1.2 Strukturerad undervisning		
<ul style="list-style-type: none"> Undervisningen är strukturerad, med intresseväckande inledningar, sammanhang i genomgångar, logiskt flöde i uppgifterna och sammanfattande avslut. Det är tydligt för eleverna vad som är syftet med olika arbetsmoment. Syftet överensstämmer med målen i läroplanen både avseende kunskaper och värden. 		<ul style="list-style-type: none"> Undervisningens struktur är otydlig. Det kan saknas ett logiskt flöde mellan uppgifter eller arbetsmoment. Syftet med lektionen eller olika arbetsmoment blir otydligt för eleverna, och/eller syftet överensstämmer inte helt med läroplanens mål avseende kunskaper och värden.

2.2: I vilken utsträckning stimuleras och utmanas eleverna i undervisningen utifrån varje enskild individs behov och förutsättningar?

I hög utsträckning	I flera delar, men utvecklingsområden finns	I låg utsträckning
Kvalitetskriterium 2.2.1 Självförtroende, motivation, förväntning		
<ul style="list-style-type: none"> Det förekommer naturliga inslag i undervisningen som stärker elevernas självförtroende och motivation att lära. I undervisningen har lärarna genomgående höga förväntningar på eleverna. 		<ul style="list-style-type: none"> Det finns en omedvetenhet om vikten av att stärka elevernas självförtroende och motivation att lära. I undervisningen har lärarna låga förväntningar på eleverna.
Kvalitetskriterium 2.2.2 Anpassning av innehåll och arbetsätt		
<ul style="list-style-type: none"> Undervisningens innehåll och arbetsätt är anpassat till aktuell elevgrupp så att arbetet anpassas, stimulerar och utmanar alla elever, oavsett hur långt de har kommit i sin kunskapsutveckling. 		<ul style="list-style-type: none"> Undervisningen är till innehåll och arbetsuppgifter lika för alla elever, och eleverna arbetar i hög utsträckning individuellt. Undervisningen är anpassad efter en medelnivå, snarare än utifrån eleverna i den aktuella elevgruppen.

2.3: I vilken utsträckning görs eleverna delaktiga i undervisningen och sitt eget lärande?

I hög utsträckning	I flera delar, men utvecklingsområden finns	I låg utsträckning
Kvalitetskriterium 2.3.1 Reflektion och strategier för lärande		
<ul style="list-style-type: none"> Undervisningen innehåller övningar och frågor där eleverna får möjlighet att reflektera utan ett givet svar, samt att det finns ett utrymme för eleverna att reflektera över sitt eget lärande. Eleverna ges i undervisningen strategier för sitt eget lärande, och får därmed möjligheter att ta ansvar över sitt eget lärande. 		<ul style="list-style-type: none"> Undervisningen präglas av övningar och frågor som har karaktären av "rätt eller fel" och utrymmet för eleverna att reflektera över sitt eget lärande är litet. Eleverna ges inte på ett medvetet sätt strategier för sitt eget lärande, och därmed liten möjlighet att ta eget ansvar för det egna lärande.
Kvalitetskriterium 2.3.2 Metoder för planering och utvärdering av undervisningen med eleverna		
<ul style="list-style-type: none"> I undervisningen ingår varierade metoder för att planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna och det sker med regelbundenhet. Elevernas synpunkter påverkar, i relation till ålder och mognad, det kommande arbetet. 		<ul style="list-style-type: none"> I undervisningen ingår enformiga metoder för att planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna. Eleverna påverkar det kommande arbetet ad hoc.

Bedömningsområde 3: Trygghet och studiero

Utbildningen ska utformas så att eleverna tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Detta kräver ett aktivt arbete från skolans sida som Skolinspektionen ska bedöma kvaliteten på utifrån nedanstående kvalitetskriterier.

Det finns ett samlat arbete med att skapa studiero på skolan. I detta ingår att alla som arbetar i skolan har ett gemensamt förhållningssätt och att det finns en medvetenhet om hur trygghet och studiero påverkar lärandet. Lärarens pedagogiska ledarskap i klassrummet är en viktig faktor då det finns en tydlig koppling mellan stimulerande undervisning och studiero. Undervisningen ska också genomföras så att elever inte blir störda när de utför sitt skolarbete. Av denna anledning vidtar lärare åtgärder för att skapa och upprätthålla studieron i klassrummen. I detta ingår att vidta ändamålsenliga åtgärder för att återställa ordningen när det behövs.

En viktig förutsättning för att eleverna ska ha studiero under lektionerna är en trygg miljö i skolan. Miljön omfattar inte enbart lektionssalar, utan gäller alla utrymmen och platser på skolan, det arbetsplatsförlagda lärandet, samt även gemensamma aktiviteter på och utanför skolan. Det finns därför ett arbete på skolan för att skapa trygghet och en medvetenhet kring hur trygghet påverkar lärandet.

Nedan följer den fråga som ska utredas inom området Trygghet och studiero samt de kvalitetskriterier som Skolinspektionen identifierat:

3: I vilken utsträckning arbetar skolan så att utbildningen präglas av trygghet och studiero och eleverna kan ägna sig åt skolarbete, oavsett könstillhörighet, i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier?

I hög utsträckning	I flera delar, men utvecklingsområden finns	I låg utsträckning
Kvalitetskriterium 3.1 Studiero och lugn miljö		
<ul style="list-style-type: none"> Det finns ett samlat arbete med att skapa studiero som eleverna deltar i och där elever ges möjlighet att ta ansvar för att göra de uppgifter läraren har planerat och inte blir störda när de utför dessa. Lärarna vidtar ändamålsenliga åtgärder för att skapa en lugn miljö med gott resultat. 		<ul style="list-style-type: none"> Lärarna har olika förhållningssätt i arbetet med att skapa studiero och hur eleverna involveras i det arbetet. Lärarnas vidtar åtgärder för att skapa en lugn miljö som på kort sikt ger viss effekt, men inte långsiktigt ger förutsättningar för studiero. Konsekvensen är ett mindre gott resultat där det återkommande finns elever som ägnar sig åt annat än skolarbete och elever som upplever sig störda i sitt skolarbete.

Kvalitetskriterium 3.2 Arbetet för trygghet		
<ul style="list-style-type: none"> Det finns ett medvetet arbete med att skapa trygghet på skolan. Arbetet bygger på en analys av hur elevernas trygghet påverkar lärandet. Samtlig personal på skolan har ett gemensamt förhållningssätt när det kommer till arbetet med att skapa trygghet. 		<ul style="list-style-type: none"> Det finns en otydlig eller otillräcklig organisation gällande arbetet med att skapa en trygg skola. Kopplingen till undervisningen är svag och bygger på en otillräcklig analys av situationen på skolan. Rektorn gör sporadiska insatser för att försäkra sig om att all personal arbetar mot samma mål.

Bedömningsområde 4: Bedömning och betygssättning

Alla elever har rätt att bli bedömda på samma grunder (det gäller även den del av utbildningen som sker arbetsplatsförlagd). Betygssättning innebär myndighetsutövning som har en avgörande betydelse för elevens framtid. Betyg har en direkt koppling till behörighet och urval för vidare utbildning eller arbete. Det är därför viktigt att alla elever har blivit bedömda utifrån samma krav - oavsett vilken gymnasieskola de gått i, vilket program, eller vilken lärare som satt betyg. Rektor ger därför skolans samtliga lärare förutsättningar att säkerställa att deras bedömningar och betyg är likvärdiga och rättvisa. Det handlar bland annat om att rektor har system för uppföljning och analys av lärarnas bedömningar samt betygsresultaten. Analysen av eventuella skillnader i betyg mellan olika ämnen/kurser och mellan årskurser/program, mellan resultat på nationella ämnesprov och kursbetyg sker i dialog med betygssättande lärare.

Rektor verkar för att bedömnings- och betygsfrågor diskuteras mellan lärare och att bedömningar kalibreras ur likvärdighetssynpunkt. Det handlar såväl om att säkerställa att bedömningar görs i förhållande till betygskriterierna, som att de är oberoende av person. Rektor ska också verka för att lärarna använder olika metoder för att göra likvärdiga bedömningar av elevernas kunskaper. I detta ingår att rektor ger lärarna förutsättning så att kvalitetssäkring av bedömning och betygssättning kan ske.

Nedan följer den fråga som ska utredas inom området Bedömning och betygssättning samt de kvalitetskriterier som Skolinspektionen identifierat:

4: I vilken utsträckning ger rektorn lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet i betygssättningen, i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier?

I hög utsträckning	I flera delar, men utvecklingsområden finns	I låg utsträckning
Kvalitetskriterium 4.1 Diskussion och analys inför/av betyg		
<ul style="list-style-type: none"> Rektorn analyserar eventuella skillnader i betyg i olika ämnen/kurser samt årskurser/program, mellan resultat på nationella prov och kursbetyg. Vidare för rektorn diskussioner med betygssättande lärare utifrån dessa analyser. Vid stora avvikelser, och när dessa funnits över tid, har rektorn en tydlig analys och tydliga förklaringar till dessa. 		<ul style="list-style-type: none"> Rektorns analys av betygssättningen är begränsad, liksom rektorns kännedom om eventuella avvikelser och under hur lång tid dessa funnits. De diskussioner med lärare som sker är ostrukturerade och landar i otydliga förklaringar.
Kvalitetskriterium 4.2 Kvalitetssäkring av bedömningar och betyg		
<ul style="list-style-type: none"> Rektorn ser till att lärarna använder sig av olika metoder för att göra likvärdiga bedömningar och sätta likvärdiga betyg. Rektorn ger också lärare förutsättningar att kvalitetssäkra sina betyg. 		<ul style="list-style-type: none"> Rektorn ger vissa, men inte tillräckliga, förutsättningar för att lärarna regelbundet ska kunna samverka med varandra när de gör sina bedömningar och/eller vid betygssättning. Lärarna använder ensidiga metoder för att kvalitetssäkra betyg.

Författningsstöd gymnasieskolan

Bedömningsområde 1: Rektors ledarskap

1: I vilken utsträckning leder och styr rektorn skolans utveckling och verkar för elevers lika rätt till en god utbildning, oavsett könstillhörighet?

Utbildningens utformning och syfte: 1 kap. 5 §skollagen (2010:800)

Rektors pedagogiska ansvar och ansvar för inre organisation och för personalen: 2 kap. 9–10 och 34 §§ skollagen

Systematiskt kvalitetsarbete enhetsnivå: 4 kap. 4–7 §§ skollagen

Förordningen (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (Gy11), 1. Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning, Kunskaper och lärande, Varje skolas utveckling, 2.6 Rektorns ansvar

Bedömningsområde 2: Undervisning

2.1: I vilken utsträckning är undervisningen målfokuserad, varierad och innehåller ett aktivt lärarstöd?

2.2: I vilken utsträckning stimuleras och utmanas eleverna i undervisningen utifrån varje enskild individs behov och förutsättningar?

2.3: I vilken utsträckning görs eleverna delaktiga i undervisningen och sitt eget lärande?

Utbildningens syfte: 1 kap. 4 § skollagen

Elevers utveckling mot målen: 3 kap. 2 och 5 §§ skollagen

Elevers inflytande: 4 kap. 9 § skollagen

Nationella program: 4 kap. 1 § gymnasieförordningen (2010:2039)

Introduktionsprogram: 6 kap. 4-8 §§ gymnasieförordningen

Gy11, 1. Skolans värdegrund och uppgifter, 2.1 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 3. Examensmål för alla nationella program, 4. Gymnasiegemensamma ämnen

Lgr22, 5. Kursplaner (för elever som läser grundskoleämnen på introduktionsprogram)

Bedömningsområde 3: Trygghet och studiero

3: I vilken utsträckning arbetar skolan så att utbildningen präglas av trygghet och studiero och eleverna kan ägna sig åt skolarbete?

Elevers lärande och personliga utveckling: 3 kap. 2 § skollagen

Arbetsmiljö och ordningsregler: 5 kap. 3 och 5 §§ skollagen

Åtgärder mot kränkande behandling: 6 kap. 6–7 §§ skollagen

Gy11, 1. Skolans värdegrund och uppgifter, Rättigheter och skyldigheter, 2.1 Kunskaper, 2.2 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Rektorns ansvar

Bedömningsområde 4: Bedömning och betygssättning

4: I vilken utsträckning ger rektorn lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet i betygssättningen?

Likvärdig utbildning: 1 kap. 9 § skollagen

Rektorns ansvar: 3 kap. 14 § skollagen

Betygssättning och nationella prov: 15 kap. 22-25 a § skollagen

Betygskriterier, nationella prov och nationella bedömningsstöd: 8 kap. 2-3 och 3 f §§ gymnasieförordningen

Gy11, 2.5 Bedömning och betyg